

VÄSTRA VÄTTERLEDEN

Etapp 2. Forsvik - Mölltorp 13 km

www.skaraborgsleder.se

Rev 30 januari, 2020

Välkommen på en utflykt i ett historiskt spännande landskap. Forsvik och Mölltorp har anor som sträcker sig långt tillbaks i historien. Mellan dessa orter ligger det imponerande Vaberget. Det en gång starkt befästa berget var en viktig del i Karlsborgs fästnings yttre försvar. Vyerna från Vaberget är magnifika. Lederna kring Vaberget passar utmärkt för kortare promenader och sträckan kan kombineras med andra etapper till en riktigt lång vandring.

LEDEN

Inorr och söder följer leden plana och mycket lättvandrade grusplatåer. Vaberget innebär dock en längre backe i respektive kant. Leden följer bra stigar och ibland en lågtrafikerad väg. Bekväma skor rekommenderas. Västra Vätterleden är markerad med orange färg på träd, stolpar och pilar. Punkterna nedan hjälper dig att planera vandringen efter dina förutsättningar.

Startpunkter: Etappens startpunkt i Forsvik är vid slussen vid Göta kanal. Orten har ett flertal parkeringar och busshållplatser i anslutning till leden. Se tätortskartan över Forsvik. I söder avslutas etappen vid hembygdsgården i Mölltorp. Bilar parkeras lämpligen vid skolan respektive badplatsen som båda ligger vid leden. Busslinje 400 har bra förbindelser och hållplats "Mölltorp Centrum, Karlsborg" på Järnväggsgatan ligger nära leden. Se tätortskartan över Mölltorp. För kortare utflykter kan du förslagsvis parkera vid Skackastugan, utsikten vid Klinten, eller vid utsiktstornet på Vaberget.

Logistik: Från slussen i Forsvik till Fröjden, norra delen på Vaberget, är det 3,8 km. Vid Fröjden har du två alternativ. Antingen går du direkt till utsiktstornet på Vaberget (1,3 km) eller mot Bergsudden (1,8 km) och sedan uppför Kanonbacken till utsiktstornet på Vabergets topp (1,3 km). Från utsiktstornet är det sedan 7,5 km till etappens slut vid Mölltorps hembygdsgård. Där ansluter Västra Vätterledens etapp 3 mot Röå/Hjo.

Boende: Etappen erbjuder möjlighet till alternativt boende. I Forsvik finns både vandrarhem och rum. Vid Vaberget kan du hyra Skackastugan som ligger på Bergsudden. Vid Bergsudden finns även ett vindskydd. Se A respektive B under Service.

Vattnet i våra sjöar och vattendrag håller en generellt hög kvalitet, men då vi inte kontinuerligt tar vattenprover kan vi inte lämna någon garanti. Är du osäker bör du koka eller filtrera vattnet.

LANDSKAP, NATUR & MÄNNISKOR

Landskapet bär många spår av den senaste istiden. För ca 11 000 år sedan släppte den 1,5-2 km tjocka inlandsisen sitt grepp om trakten. Dock inträffade en tusenårig klimatförändring som gjorde att ismassorna växte till igen. När sedan isen åter drog sig tillbaks översvämmades landskapet av den enorma Baltiska issjön där Vabergets topp stack upp som en ö. Issjöns yta låg på nuvarande 150-155 m ö h. När slutligen isranden rämnade norr om Billingen kom issjöns nivå att etappvis sänkas med närmare 26 m. Så kom Yoldiahavet att bildas, vars strandlinjer kan ses i form av klappersten runt 120-125 m ö h. På norra sidan av Vaberget finns även en serie ändmoräner.

Trakten mellan Forsvik och Mölltorp har varit brukad under en längre tid och det vi ser idag är ett blandat kultur- och skogslandskap som inramas av ett flertal ganska stora sjöar.

Forsvik har en lång och rik historia som omfattar det mesta från kvarnhistoria på 1300-talet till brukshistoria fram till 1900-talets första hälft. De personer som drev verksamheten hade en häpnadsväckande förmåga att anpassa sig till nya tider och att ta in och vidareutveckla ny teknik. Den stagnerande verksamheten i början av 1900-talet bidrog till att bruksmiljön har bevarats i stort sett intakt, vilket får ses som unikt. Bruket kallas idag Forsviks Industriminnen och är ett museum väl värt ett besök. En stor sevärdhet är hjulångaren Eric Nordevall II - en fullskalig replik av ett fartyg från 1836.

Göta kanal byggdes mellan åren 1810 och 1832. Karl XIII:s sluss i Forsvik från 1813 är kanalens äldsta. Vid slussbygget i Forsvik arbetade fadern till de berömda ingenjörerna Nils och John Ericsson. Bröderna fick sin tekniska undervisning på kanalbolagets ritkontor. När John senare satt i New York och blickade tillbaks på sin utbildningen i Forsvik den enda han ansåg värd att nämna. Vid slussen finns Sveriges äldsta gjutna klaffbro från år 1813.

Karlsborgs fästning var tänkt att fungera som reservhuvudstad i krigstid. Här skulle bli regeringen och landets guldreserv skyddas. Vandringsleden går över Vaberget som tills för ca 100 år sedan var en central del i Karlsborgs yttre försvar. I en skarp situation skulle Karlsborg skyddas av 13 000 man, varav ca 3 200 förlagda på Vaberget. De fort som byggdes var de första i världen att sprängas in i berg. Se även ledbeskrivningens punkter 5-12.

Mölltorp har en intressant historia med många sägner. Enligt en sagan rev trollen den ursprungliga kyrkan när den skulle byggas vid Häljanäs på norra sidan av Kyrksjön. Då lät man oxar dra en stock och där oxarna stannade ansågs marken välsignad. Den kyrka som byggdes fick stå kvar. I kyrkan fann man vid en renovering en relikgömma som bestod av benbitar. De lär komma från heliga Helena, heliga Birgitta, samt en av de 11 000 jungfrurna.

NÅGRA ENKLA REGLER

- Var alltid försiktig med eld. Använd anvisade eldplatser och släck ordentligt. Eldningsförbud råder alltid i naturreservat och omfattar ibland hela regionen vid torra perioder.
- Skräpa inte ned i naturen. Använd soptunnor utmed leden.
- Terrängkörning är förbjuden i naturen och på lederna.
- Visa hänsyn till närboende. Följ leden.
- Undvik vandring under älgjakten.
- Gå inte över åker med växande gröda.
- Fiske är endast tillåtet med fiskekort eller markägarens medgivande.
- Har du synpunkter på leden v g kontakta tel 0505-172 03.

VIKTIGA TELEFONNUMMER

- **Karlsborgs kommun**, tel 0505 - 170 00
- **Infocenter Karlsborg** tel 0505 - 173 50
- **Nödsituation**, tel 112
- Övriga telefonnummer: www.eniro.se

LEDBESKRIVNING

Ettapp 2 startar vid slussen i Forsvik.

1. Forsvik har en relativt gammal historia. Vid ett vattenfall mellan sjöarna Viken och Bottensjön fanns troligen redan på 1300-talet en kvarn. I början av 1400-talet kom området i Vadstena klostrets ägo och verksamheten expanderade betydligt. Bl a anlades en vattendriven såg och hammare. Forsvik har sedan dess genomgått många förändringar för att anpassa sig till ny teknik, nya konkurrenssituationer och konjunkturens vängningar. År 1689 anlades ett stångjärnverk med två hammare och fyra härdar vid Forsvik samtidigt som masugnar byggdes i Granvik och i Igelbäcken. I tvåhundra år pågick tillverkningen. Senare har här uppförts trämassefabrik, gjuteri och mekanisk verkstad. Vid Forsviks herrgård finns en kalkkälla som utnyttjades som hälsokälla vid mitten av 1800-talet. Leden går längs en gata kantad av äldre arbetarebostäder. Från brukstiden finns också kvar järnbod, smedja, kvarn, kolbod och brukskontor. För papperstillverkning uppfördes ett träsliperi 1871, samt en fristående kalorifär. Det senare är en varmluftsanläggning som användes för att torka trämassan. Om Forsvik finns mycket mer att berätta och en guidad tur på museet Forsviks Industriminnen rekommenderas. Se även A under Service.

Mellan åren 1810-1832 byggdes **Göta kanal** under Baltzar von Platens ledning mellan Väneren och Östersjön. Västgötadelen stod klar 1822. I Forsvik finns **Karl XIII:s sluss**. Nivåskillnaden är 3,3 m. Vid slussen finns Sveriges äldsta järnbro, bevarad som kulturminnesmärke. På kanalens södra sida finns en vacker promenadväg kallad Trälvägen. Här drogs förr båtarna genom kanalen med hjälp av besättningsmän, hästar och oxar.

2. Strax söder om slussen står en **milsten** från 1815 med Karl XIII:s monogram. Här gick den gamla landsvägen. Leden passerar ytterligare en milsten vid norra infarten till Mölltorp.

Milsten i Forsvik (GL)

3. Mellan Vikens och Bottensjöns stränder finns en serie **ändmoräner**. Leden passerar tre av dessa. De har bildats av inlandsisen för ca 10 000 år sedan och syns som låga ryggar i öst-västlig riktning. En ändmorän bildas vid glaciärkanten och ligger vinkelrät mot isens rörelseriktning.

4. Vabergets norra sluttning. Vegetationen är rik med bl a hassel och blåsippor. Stora Vabergets by ligger vackert med utsikt mot nordväst. Byn ligger på ett isälvsfält av sand och grus, som sträcker sig söderut längs Vabergets västra sida. Enligt en sägen bor en jätte i berget, "Vabergsgubben".

5. Batterivärn I & II var båda bestyckade med fyra 12 cm kanoner med en skottvidd på 8 km. Värnen är murade och delvis nedsprängda. Till skydd för soldaterna finns gångar och skyddsvallar. Försvarsverken ligger helt intill vägen.

6. Norra fortet. Från vägen kan du se infarten till det nedsprängda fortet. Det var bestyckat med bl a sex 6 cm kanoner monterade i rörliga kanontorn med en räckvidd på 7 km. Fortet är stängt för allmänheten.

7. Klinten är en underbart vacker utsikt som du inte bör missa. Se även C under Service.

8. Kanonbacken användes för att dra upp de tunga kanonerna

till Vabergets topp. På två ställen längs Kanonbackens sprängda kanal finns spår av en oxvandring där man med spel och kätting drog upp kanonerna till fortet. Södra fortets Chatillontorn vägde 134,4 ton.

9. Utsiktstorn. På toppen av Vaberget (227 m ö h) finns ett utsiktstorn. Du får gå upp i tornet på egen risk, men ett stort panoramabildande panorama är din belöning. Från tornet syns bl a Karlsborg, Omberg, Vättern, Gällsjön och Viken. Vid god sikt kan du även se Motala, Billingen och Kinnekulle.

10. Batterivärn IV. En kort avstickare. Värnet var bestyckat med fyra 16 cm haubits, vilka gav en lämplig kulbana så att även den branta sluttningen kunde försvaras. Skottvidden var 5 km.

11. Södra fortet är det största av fortet på Vaberget. Det var bestyckat med bl a fyra 12 cm och åtta 6 cm kanoner, alla i vridbara pansartorn. Då taket inte längre är stabilt har man stängt av området, men anläggningen syns bra från leden.

12. Strålkastarbanan byggdes för att kunna belysa den södra och västra sluttningen vid ett fientligt anfall. Här fanns fyra strålkastare monterade på vagnar som kunde flyttas längs en rälsbana. De eldrivna ljusen kunde belysa terräng på 2-6 km avstånd beroende på strålkastarmodell.

13. Strandvall från istiden. Kort avstickare.

14. Mölltorp. På 1100-talet tillhörde Mölltorp en kronoallmänning, dvs det var kungens mark. En del av marken skänktes till Alvastra kloster i mitten av 1100-talet och munkarna byggde en kvarn i Vaskabäcken (Kvarnbäcken). År 1380 omtalas Mölnatorpa socken och en kvarn finns fortfarande kvar på samma plats. År 1876 byggdes järnvägen till Karlsborg, vilket bidrog till ortens kraftiga expansion. Persontrafiken lades dock ned 1986. 1952 blev Mölltorp en egen kommun, men har sedan 1971 varit en del av Karlsborgs kommun. Besök gärna den gamla kyrkan från 1200-talet och den intilliggande hembygdsgården. Se även E under Service.

SERVICE

A. Forsvik: Hållplats för Västtrafik finns dels vid Forsviks brukskontor och dels i korsningen Baltzar von Platens väg och Ryssvägen (Kundservice, tel 0771-44 43 00). Parkering finns vid Forsviks brukskontor och vid slussen. Logi: STF Vandrarhem Forsvik, Bruksvägen 9-11 (tel 0505-411 37), samt Villa Göta, Ryssvägen 2 (tel 0505-414 44). Övrigt: Forsviks Café och Mat (tel 0505-414 44), Baltzar von Platens väg 13, samt Café Ada, Baltzar von Platens väg 32 (tel 0505-411 37). Dricksvattenskran finns vid slussbron. Se Forsviks tätortskarta.

B. Bergsudden: Vid Skackastugan finns parkering. Vattenkran finns på stugans baksida. Stugan kan även hyras, tel 0505-443 16. Vindskydd med eldplats finns ca 100 m österut och en badplats finner du ca 100 m söder om stugan.

C. Klinten: Utsikt med en mindre parkering.

D. Vaberget: Utsiktstorn och parkering.

E. Mölltorp: Parkering finns vid skolan respektive badplatsen. Hållplats "Mölltorps Centrum, Karlsborg" finns på Järnvägs-gatan (Kundservice, tel 0771-44 43 00). Badplatsen har brygga, bordsgrupper och WC med vattenkran (sommåröppet). Livs-medel: ICA Nära Fredéns (tel 0505-300 17), Centralgatan 20. Matställen: Mölltorps Grillen (tel 0505-300 30), Järnvägs-gatan 1. Se tätortskartan.

- SERVICE**
- A** Forsvik
 - B** Bergsudden
 - C** Klinten
 - D** Vaberget
 -
 -
 -
 -
 -

**Västra Vätterleden, Etapp 1
(Stenkällgården - Forsvik)**

FORSVIK

Café Ada

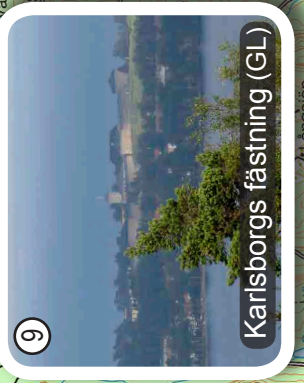
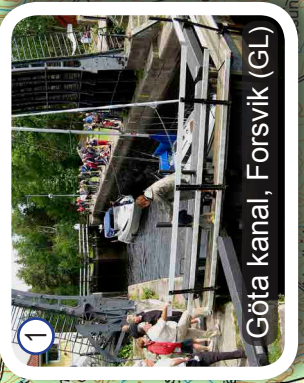
Forsviks Industriminnen

Villa Göta

Göta kanal
Karl XIII:s sluss

Forsviks Café och mat

Start

Karta: Lantmäteriet

MÖLLTORP

Start

Hembygdsgård

Kyrksjön

Forsviksvägen

Centralgatan

Järnvägsgatan

WC

P

**Västra Vätterleden, Etapp 3
(Mölltorp - Gunnarflon - Röö)**

SYMBOLER

	Logi
	Matsvering
	Parkering
	Turistbyrå
	Utsikt
	Vandrarhem
	Vattenklosett
	Vindskydd
	Badplats
	Bordsgrupp
	Busshållplats
	Dricksvatten
	Dusch
	Eldplats
	Livsmedel

Skala 1:50 000 (A4)

0 1 2 3 km

Trycksak producerad av Karlsborgs kommun
Foton: Glenn Larsson (GL)

Karta: Lantmäteriet

SERVICE

Mölltorp P WC